

Nr 42.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående domarpersonalens rekrytering och anställningsförhållanden.

Första lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 104 i första kammaren av herr *Göransson* och nr 197 i andra kammaren av herr *Rylander*. I motionerna, vilka äro likalydande, hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en utredning syftande till en rationell utformning av domarpersonalens rekrytering och anställningsförhållanden samt förelägga riksdagen de förslag, vartill utredningen kan för-
anleda».

På hemställan av utskottet har riksdagen vid vårsessionen beslutat uppskjuta behandlingen av motionerna till nu innevarande höstsession.

Beträffande de skäl, vilka motionärerna åberopat till stöd för sin hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser.

De grundläggande bestämmelserna om organisationen i de allmänna domstolarna finnas i *rättegångsbalken*.

Sålunda stadgas i 1 kap. 1 §, att *allmän underrätt* är på landet och i stad, som hör till domsaga, häradsrätt samt i annan stad rådhusrätt. Enligt 3 § samma kapitel skall domsaga förestås av häradshövding. I domsagan skall dessutom, om göromålen kräva det, som biträdande domare finnas en eller flera tingsdomare. Häradshövding och tingsdomare skola vara lagfarna. Jämlikt 10 § samma kapitel skola för rättsskipningen i rådhusrätt finnas borgmästare och rådmän samt, om göromålen kräva det, en eller flera assessorer. Samtliga skola vara lagfarna.

I *hovrätt* skola enligt 2 kap. 3 § finnas president, en eller flera lagmän (ordförande på avdelning i hovrätt) samt hovrättsråd, vilka alla skola vara lagfarna.

Konungens domsrätt utövas, på sätt regeringsformen stadgar, av *högsta domstolen* (3 kap. 1 § *rättegångsbalken*). Enligt lag den 20 december 1946 om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring skall högsta domstolen utgöras av tjugofyra justitieråd. De skola vara lagfarna.

För måls beredande till behandling i högsta domstolen skola enligt 3 kap. 8 § i *nedre justitierevisionen* finnas revisionssekreterare, vilka skola vara lagfarna.

De närmare stadgandena rörande domstolarnas organisation och verksamhet samt beträffande personalens tjänstgöringsförhållanden finnas huvudsakligen intagna i administrativa författningar, bland vilka i förevarande sammanhang främst märkas, beträffande häradsrätterna domsagostadgan den 11 juni 1943, beträffande rådhusrätterna förutom de för dessa utfärdade stadgorna och arbetsordningarna kungörelsen den 31 oktober 1947 med vissa bestämmelser angående rådhusrätt och magistrat, beträffande hovrätterna arbetsordning den 19 december 1947 för rikets hovrätter samt beträffande nedre justitierevisionen arbetsordning den 26 juni 1948 för nedre justitierevisionen.

Enligt 2 § *domsagostadgan* utnämnes häradshövding av Kungl. Maj:t. Några särskilda kompetensvillkor utöver rättegångsbalkens allmänna krav på lagfarna domare finnas icke uppställda. Beträffande tingsdomare, som utnämnes eller förordnas av Kungl. Maj:t, är däremot i 3 § samma stadga föreskrivet, att härtill företrädesvis bör utses assessor i hovrätt, vilken under minst två år tjänstgjort som ledamot i hovrätt. I den mån därom förordnas skola enligt 1 § i domsaga tillika tjänstgöra särskild inskrivningsdomare och tingssekreterare. Särskild inskrivningsdomare utnämnes av Kungl. Maj:t. Tingssekreterare förordnas av hovrätten och är extra ordinarie befattningshavare. Till tingssekreterare må jämlikt 5 §, där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annat medgiver, förordnas allenast fiskal i hovrätt, som under sammanlagt ett och ett halvt år tjänstgjort som fiskal i hovrätt eller fullgjort annan därmed likställd tjänstgöring. I praktiken tjänstgör tingssekreterare som biträdande domare, ehuru ej i samma utsträckning som tingsdomare. I domsaga skola slulligen finnas tingsnotarier.

Rörande tillsättning av stadsdomartjänster är i § 31 *regeringsformen* stadgat, att till tjänst som borgmästare eller lagfaren rådman i stad äga stadsfullmäktige föreslå tre behöriga personer, bland vilka Kungl. Maj:t utnämner en till tjänsten. Närmare bestämmelser härom finnas i lagen den 5 april 1949 om val av borgmästare och rådman. Assessor i rådhusrätt utnämnes av Kungl. Maj:t efter yttrande av magistraten och stadsfullmäktige. Särskilda behörighetsvillkor ha icke uppställts beträffande borgmästartjänst. Däremot är i 4 § *kungörelsen med vissa bestämmelser angående rådhusrätt och magistrat* föreskrivet, att till innehavare av befattning som lagfaren rådman eller assessor må utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande utnännas allenast den, som är lagfaren ordinarie ledamot i rådhusrätt med minst tre lagfarna ledamöter eller som innehaft förordnande såsom ledamot eller fiskal i hovrätt och av hovrätten funnits skickad erhålla fortsatt domarförordnande. Enligt 5 § samma kungörelse är lagfaren befattningshavare vid rådhusrätt och magistrat endast i samband med en allmän omorganisation av underätterna eller magistraterna skyldig övergå till annan jämställd eller högre tjänst vid underrätt.

Enligt 1 § *arbetsordningen för rikets hovrätter* skola i hovrätt finnas president samt lagmän och hovrättsråd till antal som framgår av gällande personalförteckning. Dessa befattningshavare äro ordinarie ledamöter i hovrätt. Ersättare

för ordinarie ledamot äro icke-ordinarie ledamöter. Enligt särskilda bestämmelser finnas hos hovrätt anställda assessorer. Dessa äro extra ordinarie befattningshavare och tjänstgöra som ersättare för ordinarie ledamöter. I övrigt äro hos hovrätt i enlighet med personalförteckningen och därtill hörande bestämmelser anställda fiskaler och fiskalsaspiranter, vilka äro icke-ordinarie befattningshavare. Enligt 57 § skall ordinarie ledamot i hovrätt tillsättas av Kungl. Maj:t genom fullmakt. Denne förordnar även assessor. Fiskaler och fiskalsaspiranter antagas jämlikt 58 § av hovrätterna. Enligt 6 och 17 §§ åligger fiskal att i hovrätten biträda vid målens förberedande behandling och föredraga vissa mål samt fullgöra övriga åligganden som tilläggas honom. Beträffande ordinarie ledamot av hovrätt ha icke lämnats särskilda kompetensregler, medan däremot enligt 61 § arbetsordningen till assessor må, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, föreslås allenast den, som efter erhållet fiskalsförordnande tjänstgjort dels under sammanlagt ett år i domarbefattning i underrätt eller som sekreterare i arbetsdomstolen eller som biträde åt statsåklagare eller advokat, dels ock under sammanlagt två år som fiskal eller adjungerad ledamot i hovrätten, därav minst ett år som adjungerad ledamot. Om assessor ej är att tillgå som ersättare för ledamot, må hovrätten enligt 65 § till adjungerad ledamot under högst sex månader i sänder förordna bl. a. någon som i hovrätt tjänstgjort som fiskal. Till fiskal må, där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annat medgiver, enligt 66 § antagas allenast den som efter avlagd juriskandidatexamen fullgjort tingsutbildning eller motsvarande tjänstgöring i rådhusrätt och tillika tjänstgjort i hovrätt under viss tid som fiskalsaspirant.

I varje hovrätt finnas enligt personalförteckningen och därtill hörande bestämmelser anställda fiskaler till så stort antal att hovrätten förutom sitt eget behov av fiskaler kan tillhandahålla tingssekreterare och fiskalskompetenta biträden samt vikarier i de domsagor och rådhusrätter som höra under hovrätten.

Ordinarie revisionssekreterare tillsättes enligt 43 § *arbetsordningen för nedre justitierevisionen* av Kungl. Maj:t genom fullmakt. Vikarier liksom extra revisionssekreterare förordnas även av Kungl. Maj:t. Beträffande revisionssekreterare ha icke uppställts särskilda kompetensvillkor.

Med hänsyn till att vattendomstolarnas lagfarna personal så gott som uteslutande rekryteras från Svea hovrätt må i detta sammanhang även något redogöras för organisationen av domstolarna i vattenmål. I 11 kap. 1 § *vattenlagen* stadgas, att första domstol i vattenmål benämnes vattendomstol. Överdomstol i vattenmål är Svea hovrätt i viss sammansättning. Som sista domstol i vattenmål dömer högsta domstolen. Enligt 2 § samma lag består vattendomstol av vattenrättsdomare såsom ordförande jämte fyra ledamöter. Vattenrättsdomare skall vara lagkunnig, i domarvärv erfaren man. Han utnämnes av Konungen. Hos vattendomstol skall jämlikt 8 § vara anställd en lagkunnig sekreterare, förordnad av Konungen.

Historik m. m.

Efter bemyndigande den 15 oktober 1943 tillkallades särskilda sakkunniga att verkställa utredning rörande domarutbildningen jämte därmed sammanhängande frågor. De sakkunniga, som antogo benämningen *1943 års domarutredning*, avgåvo den 30 juli 1946 betänkande angående vissa organisations-, utbildnings- och tjänstgöringsfrågor vid domstolarna (SOU 1946: 57). Ur direktiven för utredningen, innefattade i ett anförande av chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, till statsrådsprotokollet den 15 oktober 1943, må här intagas följande.

De ordinarie tjänsterna vid de statliga domstolarna besättas regelmässigt med personer, vilka äro eller varit befattningshavare i hovrätt. Under de senaste tio åren har en synnerligen kraftig ökning skett av antalet icke ordinarie tjänstemän i hovrätterna. Enligt tillgängliga uppgifter funnos i början av år 1933, innan den s. k. sekreterarreformen genomfördes vid domsagorna, 60 assessorer och omkring 80 fiskaler, i början av 1943 icke mindre än 76 assessorer och 143 fiskaler. Nyrekryteringen har väsentligt överstigit avgången på de ordinarie befattningarna. Befordringsåldern i fråga om domarbefattningar har på grund härav undan för undan stigit. — — —

Orsakerna till denna utveckling äro flera. Genom sekreterarreformen begränsades domsagotonariernas behörighet och beslöts, att de större domsagornas behov av mera kvalificerad arbetskraft vid sidan av häradshövdingen i allmänhet skulle tillgodoses av — förutom i vissa fall biträdande domare — sekreterare. Till dessa befattningar förordnades hovrättsfiskaler. Tjänstgöringstiden för sekreterarna har varit mycket varierande men i allmänhet växlat mellan ett och fem år, varefter de återvänt till hovrätterna. För att kunna förse domsagorna med dessa arbetskrafter ha hovrätterna nödgats antaga och utbilda aspiranter i långt större utsträckning än tidigare. — — —

Det bör i detta sammanhang även nämnas att ett antal hovrättsfiskaler varit sysselsatta med uppläggande av nya fastighetsböcker på landet, vilket bidragit till att öka kraven på nyrekrytering.

Såväl den ordinarie som den icke ordinarie hovrättspersonalen tages i stor utsträckning i anspråk för tjänstgöring utom hovrätter och häradsrätter. Åtskilliga hovrättsråd och assessorer tjänstgöra sålunda regelmässigt som tillförordnade revisionssekreterare och såväl assessorer som fiskaler erhålla förordnanden såsom vattenrättssekreterare och ledamöter av rådhusrätt. Befattningshavare av olika grader i hovrätterna ävensom revisionssekreterare sysselsättas dessutom i växlande omfattning i departementen, i krisadministrationen och med andra offentliga uppdrag. — — —

Det är tydligt, att utvecklingen numera lett därtill att antalet domaraspiranter är oproportionerligt stort. Ett ingripande är därför påkallat. Härvid ligger nära till hands att söka minska användningen av domare eller domaraspiranter utanför domstolväsendet. Det är dock ovisst, huru mycket som kan vinnas på denna väg. Då deras anlitande för sådana uppgifter visat sig fylla ett verkligt behov, kan en avsevärd begränsning icke undgå att medföra olägenheter ur allmän synpunkt.

Enligt vad förut framhållits är en av huvudorsakerna till det uppkomna läget, att hovrätternas personal i betydande utsträckning tagits i anspråk för tjänstgöring i domsagorna såsom sekreterare. Det torde därför vara nödvändigt att frågan om organisationen av verksamheten i domsagorna tages under omprövning. Vid denna bör bland annat tagas under övervägande, i vad

mån arbetsbördan i domsagorna är av den omfattning, att ett antal sekreterartjänster lämpligen böra omändras till mera fasta poster. Självfallet bör vid ett sådant övervägande även beaktas, hur arbetet i domsagorna bör organiseras efter processreformens genomförande. En viss förbättring skulle vidare vinnas, om domartjänsterna vid stadsdomstolarna i större utsträckning kunde påräknas såsom slutposter för dem som i första hand sökt sig till den statliga domarbanan. Å andra sidan är det önskvärt, att stadsdomarna i ökad omfattning erhålla tillfälle att tjänstgöra vid överrätt och att erhålla befordran vid de statliga domstolarna.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att det överhuvud är angeläget att den framtida befodringsgången på domarbanan klargöres. — — —

I direktiven berördes även frågor om tjänstgöringskrav för utnämning till domarämbete, om den judiciella indelningen beträffande domsagorna och rörande den juridiska undervisningen.

Domarutredningen ansåg, att syftet med utredningen i anslutning till departementschefens uttalanden borde vara att under hänsynstagande till de krav, som efter rättegångsreformen komme att ställas på domstolarna och den där anställda personalen, närmare belysa och söka finna en lösning av de olika frågor, som av departementschefen berörts. Beträffande personalorganisationen i domsagorna och principerna för arbetsfördelningen fann *domarutredningen*, att man borde utgå från att de egentliga domaruppgifterna i den mån detta vore möjligt skulle handhavas av häradshövdingen själv. Om med hänsyn till domsagans storlek egentliga domaruppgifter i större omfattning måste överlätas på annan befattningshavare borde denne vara tingsdomare. *Domarutredningen* föreslog, att tingsdomarbefattningar skulle inrättas i 9 domsagor i stället för tingssekreterartjänster. I övrigt ansåg utredningen att tingssekreterarinstitutionen tills vidare i princip borde bibehållas oförändrad. Om oavvisligt behov av fiskalsutbildad arbetskraft föreläge i en domsaga, men det vore tveksamt, huruvida behovet vore stadigvarande, borde den erforderliga arbetskraften tillfälligt ställas till förfogande från hovrätten (fiskalskompetenta biträden). I fråga om hovrätterna beräknade utredningen, att antalet ledamöter efter rättegångsreformens genomförande behövde ökas med 30. Antalet fiskaler borde beräknas efter samma grunder som tidigare. Vad angår nedre justitierevisionen och högsta domstolen föreslog utredningen icke några organisatoriska förändringar men ansåg att revisionssekreterartjänstgöringen borde bli förlagd till tidigare tidpunkt i befodringsgången. Beträffande domares och domaraspiranters offentliga uppdrag utanför domstolsväsendet föreslog utredningen en restriktivare politik än den dittills förda. *Domarutredningen* yttrade sig vidare i olika organisations-, utbildnings- och tjänstgöringsfrågor samt beträffande befodringsprinciper. Bl. a. förordade *domarutredningen*, i syfte att främja jämställdhet mellan städernas domare och övriga domare, införande av sådan ordning att möjlighet öppnades för stadsdomare att tjänstgöra vid de statliga domstolarna och övergå till befattning vid dessa domstolar.

I detta sammanhang synes lämpligt att lämna en redogörelse för *antalet*

befattningshavare på domarbanan vid den tidpunkt då domarutredningen framlade sitt betänkande, fördelat på olika grupper. Nedanstående siffror äro i huvudsak hämtade från nämnda betänkande.

A. *Statliga domstolar.*

Justitieråd och presidenter i hovrätt	28 (24 + 4)
Häradshövdingar och vattenrättsdomare	119 (115 + 4)
Hovrättsråd och revisionssekreterare	104 (77 + 27)
Assessorer, ¹ tingsdomare och särskilda inskrivningsdomare	89 (75 + 11 + 3)
Fiskaler (inkl. adjung. ledamöter) och tingssekreterare	169 (123 + 46)

Vid det statliga domstolsväsendet 509

¹ Enligt då gällande personalförteckning kunde förordnas högst 81 assessorer.

Som slutposter i det statliga domstolsväsendet räknade domarutredningen de tre först nämnda grupperna med undantag av revisionssekreterarna, tillhoppa 224, medan återstoden 285 hänfördes till passagetjänster. Motsvarande siffror för år 1936 voro 222 resp. 191 och för år 1924 221 resp. 143.

Utom domstolsväsendet tjänstgjorde år 1946 85 statliga domstolsjurister, därav 33 assessorer och därmed jämställda samt 15 fiskaler.

B. *Rådhusrätter.*

Borgmästare	43
Rådmän	129
Assessorer och stadsnotarier	88
Övriga	54

Vid rådhusrätterna 314

Domarutredningen räknade endast med de rådhusrätter beträffande vilka man för det dåvarande kunde antaga, att de tills vidare skulle komma att bibehållas.

I fråga om *rådhusrätterna* må i detta sammanhang nämnas något om deras ställning i förhållande till de statliga domstolarna. Ett utmärkande drag för domstolsväsendet i vårt land är den skillnad i organisatoriskt hänseende, som föreligger mellan rådhusrätterna å den ena sidan samt övriga domstolar å den andra. Av ålder ha städerna ansetts äga rätt och skyldighet att inom sitt område svara för rättsskipningen i första instans. Befattningshavare i rådhusrätt äro sålunda avlönade av vederbörande stad, som enligt vad som framgått av den föregående redogörelsen jämväl har visst inflytande vid utseende av borgmästare och rådmän liksom assessorer. Rådhusrätterna fungera, i motsats till häradsrätterna, i huvudsak som kollegiala domstolar. På grund av nämnda förhållanden finnas vissa olikheter mellan rekryteringen till och tjänstgöringen vid rådhusrätterna samt de allmänna domstolarna i övrigt. Med hänsyn till att rättsskipningen i våra dagar framstår som en

statlig angelägenhet, ha statsmakterna vid upprepade tillfällen uttalat sig för förstatligande av stadsdomstolarna. Här må endast erinras om att första lagutskottet i sitt utlåtande nr 20 år 1949 i anledning av en motion uttalade sig för ett förstatligande men fann att detta icke kunde ske, innan magistraternas statliga och kommunala bestyr överflyttats på andra organ. Vid 1950 års riksdag hemställde herr Rylander i motion om sådana åtgärder att vad 1943 års domarutredning föreslagit rörande stadsdomares tjänstgöring vid det statliga domstolväsendet förverkligades. Motionen bifölls av riksdagen (se första lagutskottets utlåtande nr 22/1950).

Nuvarande förhållanden på domarbanan m. m.

I samband med och efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande ha förverkligats en del av domarutredningens förslag. Tingsdomarnas antal har ökats till 22 och de ha fått samma löneställning som hovrättsråd och äro numera ordinarie befattningshavare. Antalet tingssekreterare har minskats i motsvarande mån. Samtidigt har emellertid öppnats möjlighet att i mån av behov förordna fiskalskompetenta biträden, f. n. i 11 domsagor. Ledamotsantalet i hovrätterna har ökats med 21. Fiskalskårens storlek bestämmes alljämt efter samma grunder som tidigare. I statsverkspropositionen har emellertid den nuvarande personalorganisationen i hovrätterna alltsedan år 1948 betecknats som en försöksorganisation i avvaktan på ytterligare erfarenheter av den nya processordningen. Prövningen av personalbehovet säges även vara beroende på resultatet av det arbete som för närvarande bedrivs av 1951 års rättegångskommitté. De ordinarie revisionssekreterarnas antal är oförändrat, men av de 27 revisionssekreterarbefattningarna ha 17, från att tidigare i likhet med de övriga befattningarna ha varit i lönehänseende jämställda med hovrättsrådsämbeten, likställts med assessorsbefattning i hovrätt. Samtidigt har emellertid tidpunkten för revisionssekreterartjänstgöringen icke nämnvärt förskjutits. I fråga om domares och domaraspiranters tagande i anspråk utanför domstolväsendet har på sistone förts en restriktivare politik än tidigare men antalet befattningshavare på domarbanan som sysselsätts utanför domstolväsendet är, såsom framgår av nedanstående uppställning, högre än år 1946. De åtgärder till främjande av utbyte av arbetskrafter mellan rådhusrätterna och övriga domstolar som domarutredningen förordade och som riksdagen år 1950 anhöll att Kungl. Maj:t måtte överväga ha ännu icke kommit till utförande.

Nuvarande antalet befattningar och befattningshavare på domarbanan, redovisade efter samma grunder som i den här ovan intagna uppställningen, framgår av följande sammanställningar.

A. Statliga domstolar.

Justitieråd och presidenter i hovrätt.....	30 (24 + 6)
Lagmän	16
Häradshövdingar och vattenrättsdomare	122 (117 + 5)
Hovrättsråd och revisionssekreterare	107 (80 + 27)
Tingsdomare	22
E. o. och biträdande vattenrättsdomare	6
E. o. assessorer	92
Särskilda inskrivningsdomare	3
Fiskaler (inkl. adjung. ledamöter) och tingssekreterare	169 (130 + 39)

Vid det statliga domstolväsendet 567

Härutöver finnas f. n. 9 ordinarie ämbeten på grund av överstatföring. Av de 27 revisionssekreterarbefattningarna äro emellertid 10 vakanta och uppehållas av hovrättsråd, tingsdomare och assessorer. Antalet redovisade e. o. assessorer är det högsta antal sådana befattninghavare som enligt gällande personalförteckning må förordnas. Av de 92 befattningarna ha dock f. n. endast 70 tagits i anspråk. Härtill komma emellertid 7 ordinarie assessorer å övergångsstat. Med hänsyn till nu anmärkta förhållanden är antalet befattninghavare på den statliga domarbanan i verkligheten omkring 550.

På vad domarutredningen betecknade som slutposter (justitieråd, presidenter, hovrättsråd, häradshövdingar och vattenrättsdomare samt numera även lagmän) komma av ovanstående befattninghavare 248 och på övriga, till passagetjänster räknade poster, omkring 300.

Utom domstolväsendet tjänstgöra omkring 100 statliga domstolsjurister (inberäknat dem som inneha överstatförda ämbeten), därav ca 40 assessorer och ca 15 fiskaler.

B. Rådhusrätter.

Borgmästare	42
Rådmän	148
Assessorer och stadsnotarier	117
Övriga	44

Vid rådhusrätterna 351

Frågan om *rådhusrätternas förstaltigande* har innevarande år förts närmare en lösning. I den proposition med förslag till kommunallag m. m. (nr 210) som grundar sig på kommunallagskommitténs förslag i ämnet och som nu ligger på riksdagens bord föreslås nämligen en slutlig avveckling av magistraternas kommunala uppgifter. Föredragande departementschefen, statsrådet Hedlund, har i propositionen även dryftat spörsmålet om avvecklingen av magistraternas statliga uppgifter och uttalat, att igångsättandet av en utredning i denna fråga f. n. överväges. I den av årets riksdag redan behandlade propositionen med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 novem-

ber 1920 om val till riksdagen, m. m. (nr 213) har föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, bl. a. anfört, att den åsikten så småningom alltmera stadgat sig att också magistraternas statligt administrativa uppgifter borde avvecklas. Därigenom skulle öppnas möjlighet att avskaffa själva magistratsorganisationen. Det skäl som i första hand anförts för en sådan reform vore att det ur rättsskipningens synpunkt måste vara till fördel att upplösa den sammankoppling av förvaltning och rättsskipning som råder genom att ett och samma organ vore dels såsom magistrat administrativt organ, dels som rådhusrätt domstol. Genom avskaffandet av magistratsorganisationen skulle också en annan trängande reform underlättas, nämligen rådhusrätternas förstatligande. Samtliga berörda frågor — avvecklingen av magistraternas statliga uppgifter, avskaffandet av magistratsorganisationen och rådhusrätternas förstatligande — torde kunna komma under utredning inom en mycket nära framtid.

Av motionärerna anförda skäl.

Efter att ha erinrat om gällande bestämmelser och föreskrifter rörande domstolspersonalen och det av 1943 års domarutredning år 1946 avgivna betänkandet anför motionärerna.

Det var emellertid då svårt att i detalj förutse rättegångsreformens återverkningar på domarkarriären. Sedan den nya rättegångsbalken varit i kraft över fem år, ha emellertid vissa erfarenheter vunnits och reformens inverkan på domarkarriären tydligt framträtt. Framför allt har den ökade muntligheten kommit att påverka vissa personalgruppers arbetsuppgifter, särskilt dem, som förut huvudsakligen voro sysselsatta med föredragning.

Emellertid ha samtidigt härmed vissa andra händelser inträffat som återverka på domarbanan. Här åsyftas främst de senaste årens löner regleringar. Domarkåren har därvid icke betraktats som en enhet, utan olika grupper domare ha sammanställts med närmast motsvarande tjänstemannagrupper inom statsförvaltningen. Detta har medfört, att löner regleringen genomförts i olika etapper inom domstolsväsendet. De högre domarna vid överrätterna fingo sålunda sin lönefråga löst samtidigt med de s. k. cheftjänstemännen våren 1951. Bl. a. häradshövdingar och tingsdomare brötos då ut, och först våren 1952 fattade riksdagen beslut i deras lönefråga. Hovrättsassessorer och revisionssekreterare kommo i tur hösten 1952. Löner regleringen för den återstående gruppen, tingssekreterare och hovrättsfiskaler, förutsattes då komma att upptagas i det sista skedet. Vid dessa successiva reformer har deras inverkan på domarkarriären icke närmare beaktats. Denna omständighet har exempelvis lett till att revisionssekreterarna, som nedflyttats från rådsklassen, nu äro till sin huvuddel jämställda med hovrättsassessorerna, något som på olika sätt får återverkningar för domarkarriären i dess helhet. Vidare kan pekats på den relativa nedvärderingen av häradshövdingeämbetena i förhållande till de högre hovrättstjänsterna. Detta har lett till att hovrättsrådsämbetena kommit att på ett helt annat sätt än tidigare anses som sluttjänster, vilket i sin tur på ett allvarligt sätt ingriper i domstolsorganisationens uppbyggnad.

Motionärerna redogöra därefter för vad kommunallagskommittén anfört rörande avvecklingen av magistraternas uppgifter och anföra vidare.

Magistraternas avskaffande torde i sin tur leda till en rad mindre rådhusrätters indragande. Förberedande åtgärder i sådan riktning har redan vidtagits. Även om det av olika skäl kan antagas dröja avsevärd tid, innan stadsdomstolarnas förstatligande aktualiseras på allvar, kunna vissa ytterligare förberedelser vara på sin plats, särskilt vad avser personalfrågorna. Spörsmålet om det kommunala inflytandet på domartillsättningarna får t. ex. en ny aktualitet, då stadsdomarnas befattning med kommunala angelägenheter helt upphör. Möjligheterna att samordna den statliga och den kommunala domarkarriären öka, då rådhusrätternas personal får enbart domaruppgifter. — — —

Emellertid kan frågan om en rationell utformning av domarkarriären icke lösas utan beaktande av den omständigheten att domarpersonalen i så betydande omfattning är engagerad i det statliga utredningsväsendet och även eljest i administrativa befattningar av mera tillfällig natur. Kadern av e. o. assessorer kan sägas huvudsakligen vara betingad av att domare användas utanför domstolsväsendet, i det dessa assessorer antingen själva syssla med utredningsuppdrag e. d. eller ersätta ordinarie domare, som äro tjänstlediga för sådant ändamål. För erhållande av sluttjänster äro de emellertid hänvisade till de relativt fåtaliga högre domarbefattningarna. Denna faktor påverkar domarkarriären i dess helhet på ett mycket märkbart sätt.

Över huvud måste avvägningen mellan rekryterings- och passagetjänster å ena och vad som är att anse såsom sluttjänster å andra sidan för närvarande betraktas såsom mindre tillfredsställande. Detta har bl. a. tagit sig uttryck i att den genomsnittliga åldern för erhållande av t. ex. hovrättsrådsämbeten stigit avsevärt.

Med tanke på vad ovan anförts står det klart, att tiden nu är mogen för en allmän översyn av hela domarkarriären ur olika synpunkter. Sedan lönefrågorna få antagas ha fått en lösning, som kommer att i huvudsak bliva bestående för någon tid, återstår att inom den sålunda givna ramen bygga upp en rationell befordringsgång samt att åstadkomma en lämplig avvägning mellan antalet tjänster i olika lägen, frågor som blivit förbisedda under löneregleringsarbetet.

Ur allmän synpunkt måste det vara ett starkt önskemål, att icke å domarbanan tages in mer personal än som erfordras för att täcka behoven på längre sikt. Den hittillsvarande rekryteringen har emellertid icke byggt på närmare överväganden av detta slag utan ofta betingats av tillfälligheter. Verkningarna härav göra sig gällande lång tid efteråt. Den nuvarande förseeningen i befordringsgången, som föranlett svårigheter, har exempelvis huvudsakligen sin grund i att man kring 1930-talets mitt och de närmast följande åren till följd av vissa reformer tog in ett oproportionerligt stort antal personer på domarbanan. Med visst fog kan sägas, att alla prognoser äro ovissa. Det är dock jämförelsevis lätt att efter viss utredning för domstolsväsendets del skapa sig en ungefärlig uppfattning om det årliga rekryteringsbehovet.

Då det sedan gäller uppbyggnaden av en rationell befordringsgång måste olika synpunkter beaktas. Med hänsyn till utbildningskravet måste fordras en viss växeltjänstgöring i domstolar av olika slag, i underrätter och överrätter. Denna bör anordnas så, att den å ena sidan blir rationell ur domstolsväsendets synpunkt men å andra sidan icke innebär alltför täta och betungande omflyttningar av personalen. Vidare måste tillses att sluttjänsterna kunna uppnås inom rimlig tid. Redan nu torde det vara så, att de verkligt dug-

liga inom förvaltningen nå rådsgraden avsevärt tidigare än motsvarande personer på domstolsbanan få rådsämbete. Blir detta förhållande bestående är att befara, att domstolsbanan icke förmår locka till sig de dugande krafter, som där behövas. Vidare måste de förändringar i arbetsuppgifterna, som rättegångsreformen medfört enligt vad förut sagts, beaktas vid domarkarriärens utformning. Den nödvändiga anpassningen till det nya läget torde böra ske i samband med en omprövning av hela domarbanan. De förändrade uppgifterna kunna då påläggas personalen på lämpliga stadier i karriären.

Särskild uppmärksamhet bör ägnas frågorna om huru stadsdomarna skola inpassas i en ny enhetlig domarkarriär. Dessa spörsmål böra förberedas i god tid före ett förstatligande av rådhusrätterna och synas, åtminstone delvis, kunna lösas oberoende av förstatligandet. Det framstår som en viktig uppgift att söka överbygga den nuvarande uppspaltningen av den svenska domarkåren.

Problemet om domarpersonalens användning för utredningsuppdrag tillhör också de frågor, som måste tagas upp i detta sammanhang. Utan klarhet på denna punkt kan varken rekryteringsbehovet bestämmas eller en säker befordringsgång uppföras. Olika synpunkter göra sig här gällande. Otvivelaktigt är det av stor samhällelig vikt, att vårt utredningsväsende och vår lagstiftning hållas på en hög nivå. Därvid torde åtminstone vad angår mera centrala lagstiftningsområden medverkan av domstolsjurister icke kunna undvaras. Å andra sidan får denna grupp icke svälla ut alltför mycket, i vart fall icke i den mån de som tillhöra den skola slutligen placeras på de till antalet begränsade domstolstjänsterna.

Något ställningstagande till de olika problem, som berörts i det föregående, är icke möjligt utan närmare utredning. En sådan bör därför komma till stånd. Av skäl som berörts i det föregående bör därmed icke anstå alltför länge. Därför talar även den omständigheten, att de nuvarande förhållandena medfört ovisshet om huru domarbanan skall komma att gestalta sig även på ganska kort sikt och skapat känslor av olust och otrygghet, särskilt bland de yngre.

Yttranden.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från Svea hovrätt, Göta hovrätt och hovrätten för Övre Norrland. Därjämte har utskottet berett föreningen Sveriges härads-hövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare och Sveriges juristförbund tillfälle att yttra sig över motionerna.

Samtliga remissinstanser yttra sig i tillstyrkande riktning.

Svea hovrätt anför.

De frågor, som i motionerna berörts, äro så omfattande och av sådan vikt, att de påkalla en mera ingående behandling än som kunnat ägnas dem under den knappa tid som stått hovrätten till buds. I detta läge anser sig hovrätten kunna underlåta att närmare uppehålla sig vid de grundläggande och för beslutande myndigheter kända principer, efter vilka domarkårens ställning i samhällslivet bör bedömas, och hovrätten har inskränkt sig till att — utan anspråk på fullständighet — något belysa de bakomliggande förhållandena och söka anlägga vissa synpunkter på problemställningen.

Mot de nuvarande formerna för domarpersonalens rekrytering, innefattande tingsmeritering samt aspiranttjänstgöring och prövning i hovrätt,

kunna enligt hovrättens uppfattning i stort sett icke några allvarliga erinringar göras. Visserligen böra vissa förbättringar övervägas, särskilt i fråga om själva fiskaltjänstgöringen i hovrätt, men något verkligt alternativ har i varje fall icke kunnat påvisas på detta begränsade område. En annan sak är, att antalet anlagna fiskaler under senare år otvivelaktigt varit betydande i jämförelse med nu rådande befodringsmöjligheter och antalet sluttjänster. Detta sakläge förtjänar det största beaktande och torde i själva verket vara grunden till de utredningskrav, som göra sig gällande.

Till en början är att märka, att redan de arbetsuppgifter, som enligt nuvarande ordning skola fullgöras av fiskaler, kräva fiskalskrafter i en omfattning, som ter sig alltför stor i förhållande till de ordinarie befattningarna. Att fiskalskåren sålunda breddats synes för närvarande ofrånkomligt med hänsyn till rättsvårdens nödiga upprätthållande. Det gäller i första hand att möta anspråk på erforderlig personal i den närmaste befodringsgången och på ersättare vid tjänstledigheter och vakanser icke blott inom den statliga domarkarriären utan även vid rådhusrätterna; militärinkallelserna ha härutinnan på senare tid spelat en stor roll. Men även åtskilliga ändamål utanför det egentliga domstolsväsendet måste tillgodoses med fiskalskompetenta personer, såsom arbete med uppläggande av nya fastighetsböcker och uppgifter i arbetsdomstolen.

Med hänsyn till den ansvällning av fiskalskåren, som sålunda uppkommit, inställer sig helt naturligt frågan, huruvida en nedskärning kan genomföras. Att på det område, varom här är fråga, åvägabringa effektiva åtgärder, är i det givna utgångsläget icke någon lätt uppgift. Det må dock tilläggas, att på senaste tiden en inskränkning kunnat äga rum i avseende å fiskalsantagningen åtminstone i denna hovrätt.

Beträffade domarpersonalens anställningsförhållanden efter fiskalsantagning måste man under alla omständigheter räkna med en viss kader för oundgängliga behov. När denna kår ändock kan synas väl stor, minskas betänkligheterna redan av det förhållandet, att en icke obetydlig avgång sedermera äger rum till annan verksamhet. På denna väg kunna dock olägenheterna av en från början kraftigt lilltagen fiskalskår icke helt undgås. Det kan, såsom motionärerna antytt, ifrågasättas, huruvida det föreligger en tillfredsställande avvägning mellan passagetjänster, å ena sidan, och sluttjänster, å den andra sidan. En förbättrad relation skulle vara till fördel i befodringsgången men torde i en mera väsentlig grad kunna åstadkommas endast genom att på de lägre tjänsternas bekostnad öka antalet sluttjänster. En minskning av antalet passagetjänster torde, såvitt avser fiskalskåren, kunna uppnås genom att de arbetsuppgifter, som för närvarande åvila framför allt vissa av de i underdomstolarna tjänstgörande fiskalerna, överflyttas till mera kvalificerade befattningshavare. Därest de tjänster, som i händelse härav måste inrättas, erhålla karaktär av sluttjänster, skulle ett betydelsefullt steg vara taget i riktning mot en lämpligare avvägning i nyss angivet hänseende. Sådant överflyttande, som här åsyftats, torde exempelvis kunna ske genom uppdelning av större domsagor eller, om dessa bibehållas, inrättande av flera domarämbeten i en och samma domsaga; det kan sålunda tänkas att utbyta vissa tingssekreterartjänster mot verkliga domarbefattningar. Å andra sidan torde det vara möjligt och även från utbildningssynpunkt nyttigt att i viss mån vidga tingsnotariernas arbetsuppgifter. Vad angår tingsdomareinstitutionen skulle det säkerligen vara till fördel, om dessa befattningar eller möjligen blivande motsvarighet till dem icke överlag vore att betrakta såsom passagetjänster. Även andra organisatoriska förändringar kunde befinnas ändamålsenliga i anslutning till ett kommande förstatligande av stadsdomstolarna. Vidare föreligger inom det område, som repre-

senteras av vattendomstolarna, det säregna förhållandet, att en avsevärd del av tjänsterna, även motsvarande slutposter inom den övriga karriären, uppehållas på extra stat. Härigenom har uppstått en snedvridning, som bör undanröjas genom att befattningarna — i överensstämmelse med vad som är sakligt motiverat — överförs till ordinarie stat. I samband härmed kan tänkas, att vissa befattningar såsom vattenrättssekreterare skulle kunna ombildas till vattenrättsdomarämbeten. — För de befattningshavare, som icke ens vid jämförelsevis hög ålder kunnat vinna ordinarie tjänst, kunde det måhända vara befogat att skapa en fastare ställning än som skulle följa av nuvarande ordning.

De försämrade befodringsutsikterna å domarbanan böra icke utan vidare åberopas för inrättande av nya högre domarbefattningar. En mångtalig domarkår är i och för sig icke något eftersträfvansvärt. Emellertid är att märka, att det här är fråga om en viss och tämligen begränsad ombildning av tjänster, icke om en total ökning, och eventuella åtgärder i sådan riktning kunna icke beräknas medföra kostnadsökning av någon betydelse. För åtgärder av det slag hovrätten nyss antytt tala över huvud sådana sakliga skäl, som betingas av förefintliga arbetsuppgifter, domarbefattningarnas karaktär och intresset att upprätthålla en god rättsvård. Det kan icke råda olika meningar om önskemålet, att de befattningshavare, som ensamma eller allenast i förening med lekmän i större utsträckning fullgöra domaruppgifter, skola vara särskilt väl kvalificerade, icke minst genom att besitta ett rikt mått av erfarenhet och mognad, och det är tydligt, att en lycklig utformning av befodringsgången på domarbanan bidrar till förverkligandet av detta önskemål.

Problemet om det jämförelsevis stora antalet personer i den mellersta befodringsgången bör också, såsom i motionerna påpekats, ses i samband med systemet att anlita domstolsjurister för olika uppdrag utanför den egentliga domarkarriären. Av en den 29 februari 1952 dagtecknad cirkulärskrivelse från expeditionschefen i justitiedepartementet framgår, att den 1 februari 1952 icke mindre än 110 statliga domstolsjurister åtnjoto mera stadigvarande tjänstledighet för uppgifter på annat håll. Då det sammanlagda antalet befattningshavare å den statliga domarbanan icke torde uppgå till mer än högst 550 personer, är det uppenbart, att man här kan finna en medverkande orsak till de mindre gynnsamma befodringsförhållandena. Enligt hovrättens mening bör undersökas, i vilken mån på längre sikt någon begränsning av de domstolsjuristerna meddelade uppdragen är möjlig. Åtminstone vissa av dessa uppdrag torde vara av beskaffenhet att kunna anförtros även personer utanför domarkarriären. Vad åter beträffar andra uppdrag kan måhända, särskilt vid mera omfattande utredningar, domstolsjuristernas medverkan begränsas till de mest krävande uppgifterna, såsom uppgörande av förslag till lagtext eller motsvarande arbete. Över huvud finnes numera här i landet en benägenhet att på alltför vaga förutsättningar igångsätta utredningar. De ha även i åtskilliga fall erhållit en vidlyftighet, som knappast svarar mot ämnets vikt och resultatet av nedlagd möda. En rationalisering av denna del av den statliga verksamheten är att förorda icke blott — såsom framgått av det föregående — med hänsyn till återverkningar på det organisatoriska planet utan även från samhällsekonomisk synpunkt. Å andra sidan måste beaktas, att det är av stort allmänt intresse att även framgent i betydande utsträckning kunna taga den med särskild kompetens utrustade domstolspersonalen i anspråk för lagstifningsuppgifter och andra offentliga uppdrag. Det måste också understrykas, att de erfarenheter, som förvärvas i lagstiftning och administrativt arbete, äro till stor nytta även vid fortsatt utövande av dömande verksamhet. I viss utsträckning är

det för övrigt fråga om den lämpligaste användningen av arbetskrafterna under befordringsgången; längre tjänstgöring med enbart fiskalsgöromål i hovrätten utgör icke något lyckligt utnyttjande av tid och krafter.

Genom den omfattning, i vilken domstolsjuristerna verka utanför eget område, kan i varje fall för närvarande befaras, att en jämn och tillfredsställande befordringsgång icke skall kunna upprätthållas inom den egentliga domarkarriären. För samtliga här berörda befattningshavare synas slutposter inom rimlig tid icke kunna beredas inom domstolsväsendet, och den bästa lösningen får anses vara, att åtminstone de, som mera stadigvarande nyttjats i uppdrag utanför domstolsväsendet, kunde vinna slutlig placering inom administrationen. Så skedde tidigare i jämförelsevis större utsträckning än nu är fallet, och åtgärder i sådant hänseende skulle i någon mån kunna vidtagas utan mera ingående överväganden. För den mera ingripande reglering, som på detta område kan bli erforderlig, om en mera genomgripande lösning skall ernås, torde emellertid fordras närmare utredning. Det skall icke fördöljas, att härvid väckas svårlösta spörsmål, särskilt med hänsyn till befordringsgången för de administrativa befattningshavarna.

Det trångmål, vars avhjälpan i dagens läge synes påkallat, bör å andra sidan icke överdrivas. Här — liksom på andra områden — har man att räkna med konjunkturväxlingar, beroende av ofrånkomliga yttre orsaker. Även detta förhållande måste komma i betraktande, när det gäller att föranställa om organisatoriska förändringar på längre sikt.

Frågan om stadsdomstolarnas ställning har länge stått på dagordningen och bör så snart som möjligt upptagas till slutlig prövning. Även med skyndsam handläggning kan förstalligandet av dessa domstolar dock knappast vara genomfört förrän vid en jämförelsevis framskjuten tidpunkt. Det oaktat torde tiden vara inne för en grundlig behandling av de stora problem, som uppstå i samband med den behövliga utjämningen av de nuvarande skiljaktigheterna mellan den statliga och den kommunala domarkåren, låt vara att denna behandling måste få en förberedande karaktär. Hovrätten delar alltså den uppfattning, som härutinnan kommit till synes i motionerna.

I motionerna har begärts en utredning, som syftade till rationell utformning av domarpersonalens rekrytering och anställningsförhållanden. Ehuru hovrätten i likhet med motionärerna anser, att ett flertal olikartade problem fordra sin lösning, ställer hovrätten sig ändock skeptisk inför en så allmänt hållen framställning. Utredningar med vittgående och tämligen obestämda målsättningar motverka ibland sitt eget syfte. Frågor, som kunna prövas utan mera vidlyftiga undersökningar, bli lätteligen onödigt uppehållna av andra, som måste ställas på längre sikt. I det komplex, som genom motionerna bragts i blickpunkten, kunna — såsom redan framgått av det förut anförda — betydelsefulla åtgärder omedelbart vidtagas eller i varje fall upptagas till prövning efter en icke alltför omständlig departementsberedning. Hit hör bl. a. frågan om den ställning, som nedre justitierevisionens befattningshavare böra intaga — en fråga som är av stort intresse för den mest ändamålsenliga befordringsgången. I anslutning härtill må även nämnas, att det trots genomförda löner regleringar synes motiverat att företaga en översyn å lönesättningen. Utan att närmare ingå härpå vill hovrätten understryka vad som sagts om att den av inflationen orsakade reella försämringen särskilt drabbat häradshövdinglönerna. Det gäller också att vid avvägningarna på detta område uppmärksamma den ökade betydelse, som tillkommer befattningarna såsom ledamot i hovrätt med hänsyn till att hovrätterna enligt nya rättegångsordningen utgöra sista instans i det övervägande antalet mål.

Andra under diskussion dragna frågor kräva visserligen särskild utred-

ning, men deras avgörande bör icke fördröjas genom sammankoppling med spörsmål, som enligt vad redan sagts kräva längre behandlingstid. En utredning i etapper kan därför erbjuda fördelar framför en enhetlig och utdragen mammututredning.

Med det anförda har hovrätten självfallet icke velat förneka eller underkatta behovet av utredning inom det vidsträckta område, som i motionerna angivits, utan hovrätten har önskat framhålla vikten av tämligen snara resultat, samtidigt som hovrätten sökt anvisa tänkbara riktlinjer för vad som kan åtgöras. Till det initiativ, som motionärerna tagit, lämnar hovrätten alltså sin anslutning. Och skulle riksdagen vid utförningen av eventuell framställning i ämnet finna sig föranlåten att helt bifalla motionärernas förslag, kunde måhända de av hovrätten framförda synpunkterna, i den mån de gillas av riksdagen, bidra till lösningen av de betydelsefulla problem, vilka aktualiserats genom motionerna.

Slutligen vill hovrätten betona, att genomgripande förändringar icke böra genomföras med mycket kort varsel. En viss försiktighet härutinnan är av nöden såväl för arbetets jämna gång inom domstolsväsendet som med hänsyn till rekryteringen och befattningshavarnas anspråk på att med någon grad av säkerhet kunna beräkna sina framtida förhållanden.

Göta hovrätt yttrar.

De av motionärerna framförda synpunkterna på utvecklingen synas hovrätten i flera avseenden berättigade. Särskilt har man anledning att med oro se på den alltmera bristande balansen mellan rekryterings- och passagetjänster å ena sidan och egentliga sluttjänster å den andra sidan. Att alltför många nu torde komma in på domarbanan utan möjligheter att inom rimlig tid nå sluttjänster beror såsom anförts på att ett stort antal domstolsjurister åtgår dels för passagetjänster i domsagor och vissa rådhusrätter och dels för offentliga uppdrag och uppehållande av tjänster inom administrationen. Läget förvärras genom sammanslagning av domsagor och städers förenande i judiciellt avseende med domsagor, vilket medför minskning av antalet sluttjänster och, då de förstörade domsagorna ofta kräva tingsdomare eller tingssekreterare, ökning av antalet passagetjänster. Domsagor med tingssekreterare torde emellertid vara en organisationsform med stora företräden. Att yngre domare användas för offentliga uppdrag och kvalificerade administrativa tjänster torde även ha visat sig vara till gagn ur många synpunkter. Att i dessa avseenden nå en riktig balans är emellertid en angelägen uppgift. Det är vidare riktigt att lönefrågorna för olika befattningshavare å domarbanan lösts med alltför ringa beaktande av konsekvenserna för andra grupper och av de inbördes sammanhangen. I fråga om beföringssystemet har det länge framstått som ett önskemål att kunna bättre samordna domarkarriären i de statliga domstolarna och i rådhusrätterna.

En verkligt enhetlig domarkarriär synes knappast kunna ernås förrän rådhusrätterna förstatlignats. Frågan om samordnande av den statliga och kommunala domarkarriären och därmed förknippade spörsmål höra därför rätteligen hemma i en, även ur andra synpunkter påkallad, utredning om rådhusrätternas förstatlignande. Varthän en sådan utredning kommer att leda i organisatoriskt avseende, i fråga om personalbehov m. m., står ännu i vida fältet. Klart är emellertid att flera av de frågor, som av motionärerna berörts, komma att röna inverkan av resultatet av dylik utredning. Med hänsyn till det nu sagda vill hovrätten framhålla önskvärdheten av att en utredning om rådhusrätternas förstatlignande snarast möjligt sker och att i samband därmed även de frågor, som ovan berörts, beaktas.

Därest hinder skulle möta mot en snar lösning av frågan om rådhusrätternas ställning anser hovrätten det dock vara synnerligen angeläget att övriga frågor utan dröjsmål upptagas till behandling för ernående av en lösning, även om denna i vissa hänseenden icke blir helt slutgiltig.

Presidenten och de två lagmännen ha i skiljaktig mening än starkare understrukit sambandet mellan de i motionerna berörda frågorna och frågan om rådhusrätternas förstatligande.

Hovrätten för Övre Norrland vitsordar, att starka skäl tala för att en utredning syftande till en rationell utformning av domarpersonalens rekrytering och anställningsförhållanden kommer till stånd. Enligt hovrättens mening bör i sådant sammanhang även utbildningssynpunkten beaktas. Hovrätten utvecklar därefter närmare hur i domarkåren ingående personalgruppers arbetsuppgifter påverkats av rättegångsreformen och antyder i samband därmed några utvägar för att erhålla en ändamålsenligare organisation av domarkåren.

I fråga om de i hovrätterna tjänstgörande fiskalerna anser hovrätten, att erfarenheten givit vid handen, att därest fiskalernas arbetsuppgifter begränsades på sätt arbetsordningen för hovrätterna syntes förutsätta, å ena sidan fiskalerna icke erhöle full sysselsättning och å andra sidan referenterna (ledamöterna äro referenter i de mål som lottas på dem) icke skulle medhinna alla de dem enligt arbetsordningen åliggande göromålen. I samtliga hovrätter torde därför åt fiskalerna ha uppdragits att föredraga mål och syssla med förberedelse av mål i större omfattning än nyss angivits. Emellertid hade det visat sig vara förenat med svårigheter att anordna fiskalernas tjänstgöring på sådant sätt att den bleve både effektiv och självständig, detta huvudsakligen därför att all förberedelse av målen skulle ske på referentens ansvar. Hovrätten ifrågasäter, huruvida icke undersökning borde ske till utrönande av om förberedelsen i de till hovrätten inkommande målen antingen kunde helt och hållet överlåtas på fiskalerna eller fiskalskåren kunde avskaffas och referenterna själva förbereda och föredraga dem tilldelade mål med biträde av aspiranter, som efter godkännande i avvaktan på domartjänst ägnade sig åt annan juridisk verksamhet. Om förberedelsen lades om efter någon av dessa linjer kunde fråga uppstå om en viss ökning respektive minskning av antalet ledamöter i hovrätt.

Beträffande häradsrätterna borde enligt hovrättens mening personalorganisationen vara så anordnad, att å ena sidan alla mål av någon betydelse avdömdes under ordförandeskap av en ordinarie domare samt å andra sidan domstolens ordinarie domare endast ägnade sig åt egentliga domaruppgifter. Under alla omständigheter torde lämpligen inskrivningsväsendet och bestyret med inregistrering av bouppteckningar m. m. böra överflyttas till en särskild för ett större område förordnad inskrivningsdomare. Ett förverkligande av dessa önskemål, som enligt hovrättens mening kunde tänkas ske efter vissa av hovrätten närmare utvecklade linjer, kunde aktualisera en omreglering av domsagornas storlek. I detta sammanhang understryker hovrätten, att den viktigaste anledningen till att för närvarande på domar-

banan tages in mer personal än som erfordras för att täcka behoven på lång sikt vore den, att häradsrätterna hade ett stort behov av extra personal för tjänstgöring som tingssekreterare, fiskalskompetenta biträden, fastighetsboksuppläggare m. m. Därest häradsrätterna kunde göras mer självförsörjande, skulle hovrätterna ha lättare att begränsa rekryteringen.

Vad angår rådhusrätterna instämmer hovrätten i vad motionärerna anfört därom, att vissa skäl tala för en samordning av den statliga och kommunala domarkarriären och tillägger därutöver att det kan ifrågasättas om det, då i vart fall den traditionella ordningen med rådhusrätterna som kollegial domstol i alla mål numera övergivits, anledning finnes att bibehålla en särskild organisation av underrätterna i vissa städer.

Det bör vidare enligt hovrättens mening utredas, på vilket stadium under domarkarriären tjänstgöring som föredragande i högsta domstolen bör inläggas, huruvida dylik tjänstgöring bör vara obligatorisk för den som vill vinna befordran på domarbanan, samt — om så anses ej böra bli fallet — vilket meritvärde tjänstgöringen skall tilläggas.

Beträffande slutligen domarpersonalens deltagande i lagstiftningsarbetet och uppdrag inom förvaltningen hänvisar hovrätten till att denna fråga utförligt behandlats av 1943 års domarutredning men framhåller önskvärdheten av att sådana bestämmelser meddelas att samtliga ordinarie domare som stadigvarande syssla med lagstiftningsuppdrag eller förvaltningstjänst kunna föras över stat.

Häradshövdingföreningen anför.

Föreningen delar helt den uppfattning som kommit till uttryck i motionerna. Föreningen beklagar livligt att icke en sådan utredning som av motionärerna föreslagits förelåg innan de berörda löneregleringarna genomfördes och omändringar av vissa tjänster inom domstolsorganisationen vidtogos. Enligt föreningens mening saknas en enhetlig översyn över domstolsväsendet ägnad att ge en klar inblick i de olika arbetsuppgifter som den nya rättegångsreformen inneburit för domstolarna och där anställda befattningshavare. Utan en sådan översyn kan en väl avvägd domstolskarriär icke uppbyggas. Det förefaller föreningen vara en trängande nödvändighet att snarast möjligt och innan ytterligare förändringar på domarbanan vidtagas en utredning verkställs avseende att klargöra hur de nya rättegångsuppgifterna lämpligast skola fördelas på olika befattningshavare och om den utbildning som dessa måste ha erhållit för att kunna på ett lämpligt sätt sköta de olika uppgifterna. I samband därmed måste också övervägas betydelsen och vikten av de olika domarbefattningarna så att domargruppernas löneställning kan bestämmas med hänsyn härtill. Det nuvarande systemet är såsom motionärerna framhålla i många avseenden mindre tillfredsställande. Frågan om stadsdomstolarnas förstatligande aktualiserar också ytterligare utredningskravet.

Föreningen understryker angelägenheten av att en sådan utredning, varom motionärerna hemställt, snarast möjligt igångsättes.

Stadsdomarföreningen yttrar.

Styrelsen har i skrivelse till första lagutskottet den 18 mars 1950 angående en av herr Rylander väckt motion angående stadsdomares tjänstgöring vid det statliga domstolsväsendet understrukit angelägenheten av att åtgärder

vidtoges i syfte att bryta den rådande dualismen mellan den statliga domarkåren och stadsdomarkåren. För att nå resultat i det hänseendet torde det helt visst icke vara tillfyllest att bereda ett antal stadsdomare möjlighet att tillfälligt tjänstgöra i överrätt. Dualismen kunde enligt styrelsens mening icke överbryggas med mindre frågan om värdering av stadsdomarmeriter och därmed spörsmålet om stadsdomares befordran till statlig domartjänst löstes. Såsom styrelsen tidigare i olika sammanhang framhållit måste väl vitsordad tjänstgöring i stadsdomstol ge lika stora kvalifikationer för bestridande av härads hövdingbefattning som tjänstgöring i överrätt. Särskilt måste detta anses ha blivit fallet efter rättegångsreformens genomförande, då nämligen rådhusrätterna och häradsrätterna därigenom blivit mera likställda även i organisatoriskt hänseende och sålunda jämväl underrättsdomaren i stad i stor utsträckning tjänstgör såsom ensamdomare och såsom ordförande vid handläggning av nämndmål.

Med åberopande av vad styrelsen sålunda tidigare anfört vill styrelsen tillstyrka motionen samt därvid särskilt framhålla önskvärdheten av att frågan om beräkning av stadsdomarmeriter och om befordran av stadsdomare till statlig domartjänst blir föremål för utredning.

Juristförbundet anför.

För att uppehålla en fullgod rättsskipning kräves ej endast att man har en tillfredsställande processordning. Minst lika viktigt är att domstolsväsendet är lämpligt organiserat och att domstolspersonalen har erforderliga kvalifikationer för att fylla sin uppgift. De i sistnämnda hänseendet betydelsefullaste momenten torde vara, att till domarbanan förvärvas personer med förutsättningar att bli goda domare och att dessa erhålla en fullgod utbildning. Utan betydelse torde ej heller vara att domarna finna trivsel i verksamheten och med sina förhållanden i övrigt.

Den 1 januari 1948 trädde den nya rättegångsbalken i kraft. Denna innebar genom den ökade muntligheten en väsentlig omläggning av arbetsformerna. Detta gällde särskilt överrätterna. Några mera genomgripande organisatoriska förändringar i överrätterna ha emellertid ej föranletts härav. Den nuvarande hovrättsorganisationen har ju också i statsverkspropositionerna sedan åtskilliga år betecknats som en försöksorganisation. Rättegångsväsendets omläggning har, såsom i motionerna framhållits, påverkat särskilt de personalgruppers arbetsuppgifter, som tidigare främst sysslade med föredragning, d. v. s. fiskalerna i hovrätterna och revisionssekreterarna. Det lät sig ej göra att före rättegångsbalkens ikraftträdande till alla delar överblicka vilka dessa personalgruppers arbetsuppgifter under den nya ordningen i detalj borde vara. En mera slutlig lösning måste byggas på praktiska erfarenheter. Tillräckliga sådana torde nu föreligga, sedan rättegångsbalken varit i tillämpning fem år.

Nuvarande ordning torde ej vara i allo lämplig. Förbundet vill framhålla, att enligt uttalanden från många håll fiskalerna i hovrätterna i viss utsträckning sysselsättas med uppgifter, som ej kunna anses tillräckligt kvalificerade. Överflyttandet av vissa uppgifter till icke rättsbildade biträden torde böra övervägas. Härigenom skulle antagligen kunna vinnas, att antalet fiskaler kan minskas — något som är önskvärt ur synpunkter, som skola beröras i det följande.

Omläggningen av fiskalernas arbetsuppgifter är betydelsefull även med hänsyn till rekryterings- och utbildningssynpunkter. Under det första eller de första åren av hovrättstjänstgöringen bedömes huruvida domar aspiranten är skickad att fortsätta på domarbanan. På den äldre rättegångsbalkens tid torde det också varit under dessa år domar aspiranten gjorde sina kan-

ske betydelsefullaste lärospån i fråga om den centrala uppgiften i domstolsverksamheten, dömandet. I dessa hänseenden har den nya rättegångsbalken inneburit icke oväsentliga ändringar. Genom att de flesta mål av betydelse i hovrätterna numera avgöras efter muntlig förhandling — och ej som förr efter föredragning, som i flertalet fall gjordes av fiskal — har fiskalernas befattning med de större och viktigare målen inskränkts. Detta har lett till att fiskalstjänstgöringens värde ur utbildningssynpunkt blivit mindre än förr. Och vidare ha genom angivna förhållande tillika hovrättens möjligheter att bedöma domaraspirantens lämplighet minskat i en omfattning, som torde ha vållat allvarliga bekymmer. Tvekan kan ej råda om att man här bör söka sig fram till en annan ordning än den nu gällande. En utväg — som förbundet i annat sammanhang anvisat — är att bereda domaraspiranten viss kortare tids adjunktion före förordnandet som tingssekreterare.

Som redan ovan framhållits ha jämväl revisionssekreterarnas arbetsuppgifter påverkats av den nya rättegångsordningen. Denna omständighet har givit frågan om en ändring beträffande tidpunkten för revisionssekreterartjänstgöringens fullgörande ny aktualitet. Det förefaller rimligt och angeläget, att klarhet snarast vinnes i nu nämnda hänseende.

Förbundet vill också något uppehålla sig vid frågan huruvida den statliga domstolsorganisationen är så uppbyggd, att den fyller kraven ur rekryteringssynpunkt. Såsom i motionen framhållits ha under de senaste decennierna vidtagits åtskilliga partiella reformer, bland dem de senaste årens löne-regleringar. Det kan emellertid knappast sägas, att vid dessa reformer beaktats hur reformerna komme att påverka domarkarriären i dess helhet. I synnerhet vid de senaste årens löne-reformer har — bl. a. på grund av de former i vilka de skett — möjligheten att taga hänsyn till angivna synpunkt varit mycket liten. Utvecklingen under de två senaste decennierna har medfört, att numera antalet lägre befattningshavare i förhållande till högre sådana är vida större än tidigare. Detta har i sin tur lett till en försenad befordringsgång. Det kan väntas att denna försening kommer att göra sig gällande än mera under de närmaste åren. För att belysa detta kan nämnas, att under femårsperioden 1953—1957 ett trettio-tal statliga domare uppnå pensionsåldern, medan envar av de årsgrupper, som nu stå i tur att erhålla befordran till tjänst i rådsgrad, omfattar ett femtontal personer. Ytterligare kan nämnas, att under ett vart av de sista fem åren till fiskaler i hovrätterna antagits i genomsnitt 35 aspiranter. Det är naturligt, att det särskilt inom de yngre åldersklasserna råder betydande oro inför utvecklingen. Det torde vara klart att utvecklingen ej kan vara gynnsam ur rekryteringssynpunkt — låt vara att detta just nu i det ansträngda arbetsmarknadsläge, som för dagen råder för jurister, kanske ej kommer till så tydligt uttryck.

Enligt förbundets mening böra strävandena inriktas på att söka åstadkomma en bättre balans mellan antalet högre och antalet lägre befattningshavare. En utväg att ernå detta utan nämnvärd kostnadsökning synes vara att utbyta ett antal befattningar i lägre lönegrad vid underdomstolarna mot ett antal sådana i högre ställning. Genom en sådan åtgärd torde kunna påräknas, att i underdomstolarna komma att verka befattningshavare med större rutin och erfarenhet än för närvarande och att till följd härav det sammanlagda antalet befattningshavare tillhörande den egentliga domarkarriären kan något nedbringas. En annan åtgärd, som också kan minska behovet av lägre befattningshavare tillhörande domarkarriären, synes vara att i viss utsträckning vidga tingsnotariernas arbetsuppgifter.

Förbundet vill också understryka vad som i motionerna anföres om den betydelse det nuvarande systemet, att domarpersonal i stor utsträckning tagas i anspråk för olika utredningsuppdrag, har för domarkårens samman-

sättning. En begränsning av systemets tillämpning torde ej kunna undvikas, om man skall ernå en tillfredsställande balans mellan antalet lägre och högre befattningshavare inom domstolsväsendet.

De förut nämnda reformerna — som genomförts utan att lämpligheten av desamma övervägts ur en vidare synvinkel än den, som just för ögonblicket varit aktuell — ha också lett till att befordringsgången, ofta med korta mellanrum, ändrats eller t. o. m. omkastats. Detta har medfört, att de enskilda befattningshavarna icke kunnat bedöma vad en utnämning till visst ämbete på längre sikt inneburit. Det finnes åtskilliga fall, där befattningshavare nu finna sig bundna vid befattningar på annat sätt än de vid utnämningen hade anledning räkna med. Att detta skapat betydade olust är naturligt. Förbundet vill i anslutning härtill framhålla, att det torde kunna ifrågasättas, huruvida de befordringsprinciper, som, såvitt kan bedömas, nu tillämpas, äro de lämpligaste. Förbundet syftar härvid i första hand på principerna för transport. Det förtjänar emellertid i sammanhanget framhållas, att nu gällande system, att befattningarna i en hovrätt i det väsentliga äro reserverade för personalen i samma hovrätt, på sistone ställts under diskussion.

Redan det statliga domstolsväsendet rörande spörsmål, vilka på sätt i motionerna och i det föregående angivits påkalla en lösning, motiverar en allmän och förutsättningslös utredning. Härtill kommer, att frågan om stadsdomstolarnas förstatligande såsom i motionerna antytts kan väntas bli närmare övervägd relativt snart. Därest ett förstatligande av dessa domstolar genomföres, aktualiseras problemet huruvida en samordning av de två nu befintliga domarkarriärerna skall komma till stånd. Av de många och delvis svårlösta frågor, som måste lösas om en sådan samordning skall ske, vill förbundet nu endast peka på spörsmålen om kompetenskrav, t. ex. huruvida och i vad mån för kompetens till alla eller vissa rådhusrättstjänster skall krävas tjänstgöring som ledamot i hovrätt eller i revisionen, frågan hur sådan tjänstgöring i så fall skall inpassas i befordringsgången samt problemet om principerna för befordran mellan befattningar i de nuvarande statliga domstolarna och rådhusrätterna samt i motsatt riktning. Uppenbarligen kan ställning till dessa och liknande frågor ej tagas förrän det klarlagts, hur den nuvarande statliga domarkåren bör vara uppbyggd. Å andra sidan måste man vid planläggandet av den ordning, som skall gälla för de nuvarande statliga domstolarna, ha blicken öppen för att taga hänsyn till de problem ett förstatligande av stadsdomstolarna medför.

Förbundet vill understryka, att ett klarläggande snarast av de sist behandlade spörsmålen om domarkårens ställning är angeläget. Den ovisshet beträffande den framtida utvecklingen, som nu råder, gör det vanskligt för den enskilde befattningshavaren att bedöma vilka konsekvenser t. ex. en övergång från befattning vid statlig domstol till rådhusrättstjänst på längre sikt kommer att innebära för honom.

Under åberopande av vad sålunda anförts får förbundet vördsamt tillstyrka den i motionerna gjorda hemställan om utredning.

Utskottet.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen hade 1943 års domarutredning i uppdrag att inför den stundande rättegångsreformen utreda förhållandena på domarbanan och därvid överväga åtgärder i olika direktiven för utredningen berörda frågor. Främst nämndes det förhållandet att antalet

domaraspiranter på den statliga domarbanan av olika skäl blivit oproportionerligt stort, vilket förorsakat en betydande försening av befordringsgången. Över huvud framhölls angelägenheten av att den framtida befordringsgången på domarbanan i dess helhet klargjordes.

Åtskilliga av de ovan redovisade förslag, med vilka domarutredningen framkom i sitt betänkande, ha såsom tidigare nämnts vunnit beaktande i samband med rättegångsreformens genomförande. Emellertid har utvecklingen gått i sådan riktning att de olägenheter som framhöllos i direktiven för domarutredningen i huvudsak kommit att bestå. Sålunda kan med stöd av ovan intagna sammanställningar över antalet befattningshavare på domarbanan och deras fördelning på olika tjänster sägas, att förhållandet mellan antalet slutposter och antalet passagetjänster i stort sett är oförändrat. Tingsdomarbefattningarna ha nämligen — oaktat de i lönehänseende jämförts med hovrättsrådsämbetena — hittills icke fått den karaktär av slutposter som måhända ursprungligen varit avsett. Även om tingsdomarbefattningarna räknas till slutposter, förefaller ändock antalet domaraspiranter alltjämt vara oproportionerligt stort. Detta förhållande sammanhänger med att hovrätterna fortfarande antaga fiskaler i samma utsträckning som tidigare för att kunna täcka, förutom sitt eget behov av fiskaler, vilket är ganska ringa i jämförelse med hela antalet antagna fiskaler, även behovet av tingssekreterare och fiskalskompetenta biträden i domsagorna och vikarier i underrätt m. m. samt för att rekrytera den stora assessorskåren i hovrätterna. Det stora antalet assessorer, f. n. 70 stycken jämte 7 ordinarie assessorer på övergångsstat, betingas väsentligen av att så många befattningshavare på domarbanan, för tillfället omkring 100, tagas i anspråk för offentliga uppdrag m. m. utanför domstolsväsendet. Denna ansvällning av domaraspiranternas antal, som i huvudsak ägt rum under de senaste tjugåren, försvårar en rationell utformning av domarkarriären på den statliga domarbanan. Härtill komma andra omständigheter, som bidra till att åtminstone för den enskilde göra den framtida befordringsgången på domarbanan svåröverskådlig. Införandet av muntlig process även i överrätterna har lett till att arbetsuppgifterna för den personalgrupp i hovrätterna, fiskalerna, som tidigare huvudsakligen var sysselsatt med föredragning, i avsevärd grad förändrats. Detsamma har ansetts gälla föredragandena i högsta domstolen, revisionssekreterarna, och huvudparten av dessa har i lönehänseende blivit jämställda med assessorer i hovrätt från att tidigare ha varit likställda med hovrättsråd. Osäkerhet råder därför om på vilket stadium av befordringsgången tjänstgöring såsom revisionssekreterare i framtiden skall fullgöras, i vilken utsträckning sådan tjänstgöring skall utgöra villkor för befordran och över huvud taget vilket meritvärde som skall tilläggas denna tjänstgöring. I detta sammanhang kan ock nämnas att oklarhet råder om den rätt till transport mellan likställda befattningar som nu föreligger och i vilken utsträckning sådan rätt lämpligen bör finnas. Såsom påpekats i mo-

tionerna ha vidare så gott som samtliga befattningshavare på den statliga domarbanan under de senaste åren fått sina löner reglerade huvudsakligen på grundval av överenskommelser träffade vid centrala förhandlingar med olika huvudorganisationer. Därvid har icke särskilt beaktats lönefrågornas inverkan på domarkarriären i dess helhet.

Ovan har antytts, att rättegångsreformen påverkat revisionssekreterarnas och fiskalernas arbetsuppgifter. Även i övrigt har rättegångsreformen inverkat på domstolarnas arbetsförhållanden. Organisationen i överrätterna och då framför allt i hovrätterna är emellertid — bortsett från en ökning av antalet befattningshavare — i stort sett densamma som före rättegångsreformens genomförande. I flera remissyttranden påpekas bl. a., att fiskalernas arbete numera icke kan göras lika självständigt och ur utbildnings-synpunkt givande som tidigare, vilket synes ha minskat hovrätternas möjligheter att bedöma domaraspiranternas lämplighet för fortsatt utbildning på domarbanan. Hovrätternas organisation har också sedan flera år tillbaka i statsverkspropositionen betecknats som en försöksorganisation i avvaktan på ytterligare erfarenheter av den nya processordningen. Sedan den nya rättegångsbalken nu varit i kraft snart sex år synas tillräckliga praktiska erfarenheter ha inhämtats för att en mera slutlig utformning av hovrättsorganisationen skall kunna övervägas.

Nu anförda förhållanden motivera enligt utskottets mening en utredning rörande den statliga domarbanan.

I anslutning härtill bör beaktas att frågan om rådhusrätternas förstatligande, såsom framgår av den tidigare redogörelsen, inom en relativt snar framtid torde bli föremål för utredning. Härigenom har tanken på ett samordnande av den statliga och den kommunala domarkarriären fått ökad aktualitet. Domarutredningens förslag till åtgärder för att närma de båda domarkarriärerna till varandra, som ytterligare understrukits i riksdagens på förslag av utskottet år 1950 gjorda framställning i ämnet, ha ännu icke förverkligats. Frågan om en samordning av de båda domarkarriärerna måste senast bringas till sin lösning i samband med ett förstatligande av rådhusrätterna. Av olika skäl torde det emellertid vara ovisst när ett genomförande av förstatligandet kan ske. Med hänsyn till angelägenheten av att här förut behandlade spörsmål icke skjutas på framtiden bör den ovan förordade utredningen icke fördröjas genom att sammankopplas med en blivande utredning om förstatligandet av stadsdomstolarna och därmed sammanhängande frågor. Däremot synes det, såsom flera remissinstanser föreslagit, ändamålsenligt att i samband med en utredning rörande den statliga domarbanan förberedande behandla vissa problem som äro förknippade med ett förstatligande av rådhusrätterna.

Den nu föreslagna utredningen bör sålunda, under hänsynstagande till de spörsmål som kunna uppstå vid ett samordnande av de bägge domarkårerna, söka få till stånd en lämpligare avvägning mellan antalet slutposter och

passagetjänster samt över huvud klargöra den framtida befordringsgången på den statliga domarbanan. Därvid bör i första hand övervägas lämpliga åtgärder för att begränsa antalet domaraspiranter. I sådant hänseende synes böra undersökas, huruvida icke ytterligare tingssekreterartjänster kunna omändras till tingsdomarbefattningar. Kan icke den övervägande delen av de egentliga domaruppgifterna i en domsaga medhinnas av häradshövdingen ensam, synes enligt utskottets mening principen böra vara den, att i domsagan skall finnas ytterligare en eller flera ordinarie domare. Det bör dock understrykas att här icke åsyftas att öka antalet befattningshavare på domarbanan utan endast en ombildning av vissa tjänster. Å andra sidan kan i detta sammanhang ifrågasättas, huruvida icke tingsnotariernas arbetsuppgifter i någon mån kunna vidgas för att åtminstone minska behovet av vikarier från hovrätt i domsagorna. Vid sina överväganden bör utredningen vara oförhindrad att pröva organisationen av arbetet i domsagorna och den judiciella indelningen. Vidare synes böra utredas om icke andra åtgärder kunna vidtagas för att begränsa antagningen av fiskaler i hovrätterna. En tänkbar lösning är att årligen fastställa det högsta antalet fiskaler som må antagas i de olika hovrätterna i stället för de nuvarande mera länjbara reglerna härom. Denna fråga äger nära samband med spørgsmålet om i vilken utsträckning domare och domaraspiranter skola användas utanför domstolsväsendet. En av förutsättningarna för att det skall bli möjligt att begränsa antagningen av domaraspiranter i hovrätterna är nämligen att man så långt det är möjligt söker begränsa antalet uppdrag som meddelas domstolsjurister. Härvidlag bör man dock framgå med en viss försiktighet för att icke gå miste om det värde som ligger i att för lagstiftning på mera centrala områden få tillgång till domstolsjurister och den nytta dessa i sin dömande verksamhet kunna ha av erfarenhet från lagstiftning och administrativt arbete. Andra utvägar för att avhjälpa de olägenheter av olika slag som påtalats i det föregående böra givetvis övervägas. De förslag till åtgärder som kunna bli resultatet av utredningens arbete böra såsom ovan antytts vara avpassade med tanke på en framtida samordning av den statliga och kommunala domarkåren.

Utredningen bör enligt utskottets mening vid sitt ställningstagande i de olika här berörda frågorna vara obunden av nuvarande lönesättning för befattningshavarna på domarbanan.

Utskottet vill till sist, i anslutning till vad Svea hovrätt anført, framhålla att en del av nu behandlade spørgsmål måhända kunna vinna en lösning utan alltför ingående utredning, medan andra åter fordra mera utförlig behandling. Med hänsyn till vikten av tämligen snabba resultat bör utredningen därför, i den mån så låter sig göra, efter hand framlägga resultaten av sitt arbete.

Under åberopande av vad sålunda upptagits får utskottet hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 104

och II: 197, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att den framtida utformningen av domarbanan måtte i enlighet med vad utskottet ovan anfört förutsättningslöst utredas.

Stockholm den 10 november 1953.

På första lagutskottets vägnar:

EMIL AHLKVIST.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Branling, Lodenius, Lindblom, fru Sjöström-Bengtsson och herr Herbert Hermansson;

från andra kammaren: herrar Lindberg, Landgren, Gustafsson i Borås, Johansson i Norrfors, fröken Liljedahl, fru Johansson i Skövde, herrar Jacobsson i Sala och Fröding.
